

ŽYDINČIOS AGUONOS VAIZDINYS LIETUVIŲ POEZIJOJE

Profesoriui Kazimierui Župerkai

RŪTA KAZLAUSKAITĖ

*Šiaulių universitetas
kazlauskaite@takas.lt*

Pagrindiniai žodžiai: *vaizdinys, poezija, reikšmė, metafora, ženklas.*

§ 1. Savitą, ryškų požymį turintis daiktas ar reiškinytis greičiau pastebimas ir įvairiau apmąstomas. Apmąstymai neretai išsilieja meninėmis formomis. Meninėje kūryboje, eiliuotoje taip pat, itin ryškus ir išplėtotas žydinčių augalų motyvas. Kaip teigia literatūrologė Vanda Zaborskaitė, gėlės, žydintys medžiai ir krūmai, iš pradžių poezijoje buvę tik paprastu gamtovaizdžio elementu, ilgainiui virto svarbia priemone poeto jausenai ir santykiui su išoriniu pasauliu reikšti, individualiai moralinio vertinimo sistemai atskleisti, idealams ir kultūriniam atminimui paženklinti (Zaborskaitė 2002, 247–252).

Suvokėjui įdomus ne tik menininko kūrybiškumas – individualioji tikrovės perteikimo kūrinys raiška. Autorinėmis, arba poetinėmis, metaforomis realizuojami visuomenėje nusistovėję suvokimo stereotipai, konceptualiosios schemas (dėl terminų žr. Bartmiński 1985; Traugott Closs 1985). Žydinčio augalo įvaizdžių, susidėsčiusių skirtingų autorių kūryboje, kalbinė analizė teikia galimybę apibrėžti bendrąjį tiriamojo objekto vaizdinį: paaiškėja tautos mąstymo kryptys, vertybinė orientacija, kolektyvinė dvasinė patirtis.

Žiedinių augalų yra daug ir įvairių – eilėraščiuose irgi vaizduojami visokie. Peržiūrėjus dešimtmetį kaupu pavyzdžius, kuriuose kaip nors įvardijama žiedo spalva, paaiškėjo, kad poetų žvilgsnius itin prikausto aguona. Apie aguonos žiedą, jos žydėjimą kalbama 89 turimuose pavyzdžiuose – tai 14 % visos archyvo medžiagos. Dažnumas skatina mintį, kad lauko aguona veikiausiai laikytina prototipiniu raudonos spalvos žiedą turinčiu augalu (apie prototipus žr. Gudavičius 2009, 66–68).

Išskirtinę aguonos vietą lietuvių tautos dvasiniame ir buitiniame gyvenime rodo įvairiopa meninė kūryba. Iš tautosakos kūrinių gerai žinome dainuojamąjį ratelį „Aguonėlė“ (kitai – „Klausė žvirblis čiulbuonėlis“) ir to paties pavadinimo pasaką (jos archetipų analizę žr. Knabikienė 2001), vartojame mįslių, metaforiškai įkoduojančių kalbamąjį augalą ir jo vaisių, pvz.: *Kai jauna buvau, rože žydėjau, kai pasenau, – akis įgijau, pro tas akis pati išlindau, Aukšta boba viena koja šimtą vyrų*

pakiloja, tradicinių vertinamųjų palyginimų, pvz.: *Raudonas kaip aguona, Smulkus kaip aguonos grūdas*, ir apskritai pastoviųjų (nereliacinių) kalbos elementų, pvz.: *Aguonas sėti* ‘tyliai verkti’, *Nė per aguonos grūdą* ‘nė kiek’. Aguonos ekspresema svarbi ir autoriniuose tekstuose. Pavyzdžiui, Kazio Binkio ir Vinco Mykolaičio-Putino programiniuose eilėraščių rinkiniuose „100 pavasarių“ (1926) ir „Tarp dviejų aušrų“ (1927) *aguona* yra pirmuosiuose augalų pavadinimų pagal giminę, rūši dešimtuose: užima atitinkamai 7 ir 4 pozicijas (žr. Slavinskaitė 1980, 131).

Šio straipsnio tikslas – išanalizuoti surinktų pavyzdžių kalbą ir aptarti, kaip lietuvių poetų kūryboje vaizduojama žydinti aguona. Dirbant aiškintasi, kokie augalo požymiai išskiriami, su kokiomis realijomis augalas ir jo stiebo dalys gretinami, kaip vertinamas ir įprasminamas žydėjimo reiškinys. Laikomasi kognityvizmo teorijos pamatinės minties: konceptualiosios struktūros atsiranda iš mūsų kūniškojo, jutiminio patyrimo ir tik dėl to yra prasmingos (Kleiber 1990, 12). Tyrimo medžiaga – 126 eilėraščių fragmentai: iš pradžių turėti pavyzdžiai vėliau papildyti naujais. Internetė rasti 6 eilėraščiai buvo nepasirašyti, todėl žinomų autorių skaičius – 82.

§ 2. Pirmiausiai aiškinamasi, kaip veikimo būsenos – žydėjimo metu aguona pozijoje įvardijama paprasčiausiai, kokie šio augalo požymiai iškeliami.

§ 2.1. Analizuojamuosiuose eilėraščių fragmentuose 28 kartus aguona pavaizduota kaip pagrindinė veikėja ir nurodytas jos atliekamas veiksmas arba iš to veiksmo kylanti ypatybė.

Veikėjai įvardyti dažniausiai vartojamos daiktavardžio *aguona* formos: vienaskaitos formos aptiktos 8 kartus, daugiskaitos – 9. Žodis *aguonėlė* paminėtas 4 kartus, dar 1 kartą pasitaikė jo daugiskaitos vardininkas; deminutyvinės formos pavadina aguonų rūši – aguonas birules (*Papáver rhoeas*) arba / ir rodo palankų kalbėtojo nusiteikimą. 4 kartus žydingis objektas įvardytas metonimijomis *laukas*, *Maioli* ‘vietovė Italijoje’ ir *žemė* – reikšmė visais šiais atvejais perkelta remiantis erdvės ryšiu. 2 kartus pabrėžtas veikėjo veiksmo pavadinimas *aguonų žydėjimas*.

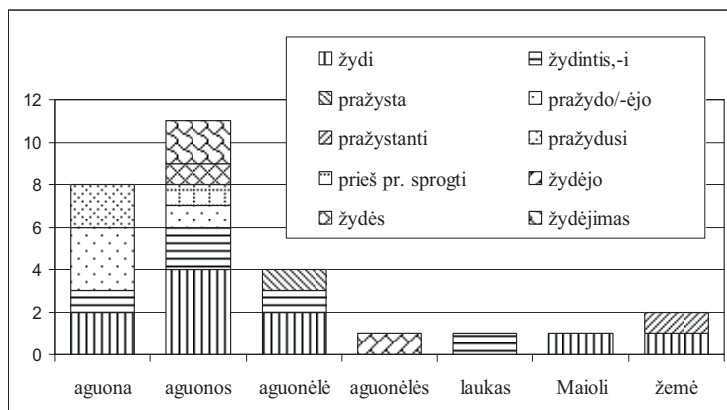
Su nurodytais tiesioginės reikšmės augalo pavadinimais ir metonimijomis paprastai derinamos veiksmazodžių *pražysti* ir *žydėti* asmenuojamosios ir neasmenuojamosios (dalyvių) formos. *Žydi* pavartotas 10 kartų, *žydingis*, *-i* – 5, *pražydo* ir tos pačios reikšmės *pražydėjo* – atitinkamai 3 ir 1, *pražydusi* – 2, *pražysta*, *pražystanti*, *žydėjo* ir *žydės* – po 1. Vos 1 kartą žydėjimo pradžiai išreikšti pasirinktas ne *žyd-* šaknies veiksmazodis: pasakyta, kad aguonos *ima sprogti*.

Teiginius iliustruoja eilėraščių fragmentai *Pražydo rudenio arimuos / Raudona aguona*. V. Bor.; *Tarp žydinčių aguonų / <...>*¹ *Drugeliais skraidančių raudonais / Galėtume vaikščioti*. Int.; *Tas Mockapetrės aguonas / pasėk mojaus mėnesį / orarykštei šviečiant*. / *Žydės raudonai, geltonai, mėlynai, / juodai, bėrai ir žilai*. Z. Maž.; *Auga rūtos, kaip giria, ir žydi rožės, / Ir aguonėlės auksu bręstančiuos javuos*. B. Brazdž.; – *koks jūsų santykis su makabrybe? / – kaip žydinčio aguonų lauko su miesčionišku gyvenimo būdu...* G. Norv.; *Aguonom žydi Maioli*. J. Kėkšt.; *Aguonų liepsnelėm pražystančiai / Sveikinu žemę!*

¹ Daugtaškis skliaustuose žymi praleistą cituojamų pavyzdžių dalį, o įrašas paaiškina mintį.

V. Myk.-Put.; *Nes alkdamas / Ne duoną, o aguonų / Žydėjimą / Svajonėse regiu.* B. Mack.; *paskutinė akimirka prieš aguonom pradėdant sprogti / paskutinė... V. Braz.*

1 pav. Žodžių, reiškiančių veikėją ir jo atliekamą veiksmą, santykis

Vyraujančios veiksmažodžių *žydėti*, *pražysti* esamojo laiko formos – jų 16 (59,3 %; žr. liniuotus 1 pav. langelius) aktualizuoja kalbamąjį momentą; kitaip tariant, pabrėžiami su kokiais nors įvykiais susiję lyrinio subjekto išgyvenimai. Tai atliepia žinomą tiesą: poetinių kūrinių funkcija – išskelti dvasinį gyvenimą, apmąstymus ir emocijas. Taip patys įvykiai, kuriems perteikti tinkamiausias būtasis laikas, lieka nuošalėje.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad su nepriešdėlinėmis *žydėti* formomis konkuruoja vienintelio priešdėlio, būtent *pra-*, vediniai. Nepriešdėliniai opozicijos nariai žymi laiko atžvilgiu besitęsiantį veiksmą, tiesiog buvimą su žiedais, priešdėliniai – žydėjimo pradžia, žiedo atsiradimo momentą. Besiskleidžiantis pumpuras skatina lyrinio subjekto emocinį atsivėrimą, o emocijos savo ruožtu rodo vertinimą: „emocija yra ypatinga vertinimo forma“ (Maslova 1997, 20). Žiedas – tai stebuklas, paslaptis, netikėtība: Pvz.: *Aš nieko, nieko nenorėčiau / Tik džiaugtis ugnimi aguonų.* A. Vencl.; *Juk pripranti ne prie kasdienės duonos – / <...> Prie tos vienintelės papieviuose aguonos, / Pražydusios vidudienio gyvybės ugnimi, / Kuri per trumpą vasarą lingavo, / Virpėjo, blaškėsi su savo paslaptim.* A. Mald.; *Saulės grožiu nematytu / Pražydėjo aguona.* S. Nėr.

§ 2.2. Kitais atvejais, 85 kartus, su aguona, jos žiedą, žiedo dalį, augavietę pavadinančiais daiktavardžiais veiksmažodžių *žydėti* ‘būti su žiedais’, *pražysti* ‘pradėti žydėti’ formos arba nevartojamos, arba vartojamos metaforiškai. Buvimą su žiedais linkstama įvardyti vaizdingesniais perkeltinės reikšmės veiksmažodžiais, tokiais kaip *dega*, *sutvisko* ir pan. (apie tai kalbama § 4.3). Metaforiškai vartojamos *žydėti* ir *pražysti* formos, išryškinusios su aguona gretinamą tikrovės objektą, gauna kontekstinę reikšmę ‘išsiskirti aplinkoje; būti matomam’ (apie tai žr. § 5).

Šios grupės pavyzdžiuose dažniausiai iškeliamas nekonkretus aguonų kiekis – iš viso 50 tokių atvejų. Iš jų 42 kartus pasitaikė žodis *aguonos*, po 4 kartus – *aguonėlės* ir augimo vietos pavadinimai *laukai*, *laukas*, *pieva*. Pvz.: *O giliai ežere [atsispindi] / raudonos aguonos*. R. Kasp.; *Tik sužaižaravo aguonų laukas*. A. Churg.; *Lėkime karuselėje / <...> per agonom degančią pievą*. J. Deg. Neapibrėžto kiekio žodžiai subtiliai parodo aguonų žydėjimo intensyvumą.

Viena aguona vaizduojama dukart rečiau, 24 kartus. 16 kartų ji įvardyta neutraliuoju *aguona* ir 8 kartus – deminutyvais *aguonėlė* (7), *aguonutė* (1), pvz.: *Kur po langu liepsnoja aguona*. A. Mišk.; *lyja lietus -- / jis sugeria / bet kokias / dulkes / netgi tas, kurios / ant manęs / -- juokiasi aguonėlė* M. Laur.; *Aguona aguonute / <...> Gražios tavo ugnelės liepsnojančios*. Int.

Iš skaičių santykio (50 : 24, arba 58,8 % : 28,2 %) matyti, kad poezijos kūrėjai pirmenybę teikia dalykams, kurie raiškesni – yra didesnio kiekio, labiau išplitę erdvėje (plg. Kazlauskaitė 2009, 259). Didesnio raiškumo pirmenybę liudija ir pastebėta žiedo lapelių pavadinimų absoliuti daugiskaita: 5 fragmentuose paminėtas daiktavardis *žiedlapiai*, po 1 kartą – jo buitinis ir termininis sinonimai *žiedeliai* ir *vainiklapiai*, pvz.: *Virpa [aguonų] žiedlapiai trapūs nuo vėjo*. K. Šešk.; *Ir dienos – / kaip vėjo nupūsti / aguonų žaižaruojančių vainiklapiai*. J. Deg. Tik pats daiktavardis *žiedas* ir vienaskaitos, ir daugiskaitos formomis pavartotas po 2 kartus, pvz.: *vidury lauko – žiedas aguonos / mėlynas baltas skaisčiai raudonas* D. Kaj.; *Kaip kraujas ant marškinių / po šūvio / – [aguonų] žiedai tave atrakina*. M. Kiaup.

§ 2.3. Kalbos vartoseną poezijoje leidžia įžiūrėti ryškiausias žydinčios aguonos ypatybes.

Iš visų pavyzdžių išsiskiria *Raudonos aguonos nulinkę tau vyto prie kojų*. V. Myk.-Put. Tik šiame fragmente veiksmazodžiu *vyto* konstatuojama vegetacijos periodo, taigi ir žydėjimo, galas.

Dalyvis *nulinkę*, kaip ir kitų eilėraščių apibūdinamieji žodžiai *palinkus*, *linguodamos krypta*, *supas(i)*, *svyruoja*, *virsta* ‘neišlaiko pusiausvyros, linksta į vieną pusę’, *virpančios*, *padrebėjus* ir *išsikišusios* rodo aguonos stiebą esant liauną: laibą ir aukštą, o *stiebiuosi* – pabrėžia augimą į stiebą, galimybę keroti, pvz.: *Ir supas daržely / Aguonos raudonos*. J. Deg.; *Bet palinkus, padrebėjus, / Aš stiebiuosi vėl kaip žvakė <...> – / Šit ką šnibžda aguona...* J. Baltr.; *Burokuos metrais išsikišusios aguonos*. T. Tilv. Liaunumo, aukštumo požymis labai svarbus, jis iškeltas ir apibrėžiant aguoną „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ (toliau DLKŽ): ‘daržo ir laukų augalas aukštu stiebu ir dideliais žiedais’. Apie kitą definicijoje iškeltą požymį – žiedo didumą sukauptoje medžiagoje užsiminta vos porašyk, be to, sudėtingesne kalba – nominacijai pasirinkus tropus ir pasakius, kad žiedas svarinant: *Virpančios aguonos nulenkia atokaitoj sunkias taures...* H. Nag.; *aguona didelė ir šilta* M. Šab. – antrasis, autorinės rašybos, epitetas liudija, kad kalbama ne apie visą augalą, o apie žiedą (plg. § 4.2).

Taigi žydinčios aguonos poetinis vaizdavimas erdvėje – vienakryptis: apie stiebo tiesumą, pusiausvyrą nekalbama – tai nėra relevantinis požymis. Vienintelė ižiūrima aguonos siūbavimo priežastis – stambus, sunkus išlaikyti žiedas. Aguona palinkusi, bet nelūžtanti, todėl vertintina kaip atspari, stipri: *Žiūrima taip, / Kas stipresnis, / kas dreba. / <...> Pačios stipriausios* [darže] – / *Raudonai / Pražyde aguonos*. S. Ged. Žiedas, žinoma, svyra į saulę.

§ 2.4. Poezijos pasaulyje aguona auga pačiose įvairiausiose vietose: pievose ir papieviuose, javų laukuose ir parugėje, krante ir pakrantėje, kieme ir prie tako, kalnuose, tarpukalnėse, šlaituose ir lomose, lankose. Apibendrintai kalbant, ji auga „už lango“: *Už lango žydi / Raudona aguona*. S. Laur. 25 fragmentuose pavartota 18 augavietes įvardijančių žodžių ir žodžių junginių, pvz.: *Aguonos tyliai laukuose liepsnojo*. A. Tyr.; *Aguonų gaisras rugiuose... / Net dobilo galva nusviro...* V. Rud.; *Mirė paukštė ten / Prie Nemuno žaliai žaliai krante. / O kur nukrito – žydi aguona, / Tokia raudona ir tokia viena*. M. Akm.-Kav. Dažniausiai, 5 kartus, arba beveik trečdalyje pavyzdžių (27,8 %), aguona žydi rugienoje, rugiuose – javų lauke. Vadinasi, ji apmąstoma ir kaip piktžolė. Nekultivuojamąją prigimtį patvirtina epitetai *laukinė, lauko* – tiesiogine reikšme jie pavartoti 4 kartus, pvz.: *Augino saulutė / Laukinę aguoną*. M. Vain.; *Aš vadinuosi lauko aguona*. J. Deg. Dar vienas pastebėjimas: savaime dirvoje augančios aguonos neretai vaizduojamos kartu su rugiagėlėmis, o iš pievos gėlių joms artimiausios ramunės, plg. *Vosilkos* ('rugiagėlės'), *degančios aguonos* – / *Tik mirga, mirga rugiuose*. S. Nėr. ir *Parugėj – ramunės, smilgos, / Aguonėlė rausva*. J. Deg.

Aguona yra ir auginamas augalas: maistinė ar dekoratyvinė paskirtis akivaizdi 7 fragmentuose, kuriuose pavartotos *daržo* ir *darželio* vienaskaitos vietininko formos, pvz., *Darže tarp salotų ir krapų / Pražydo aguona viena*. J. Deg.

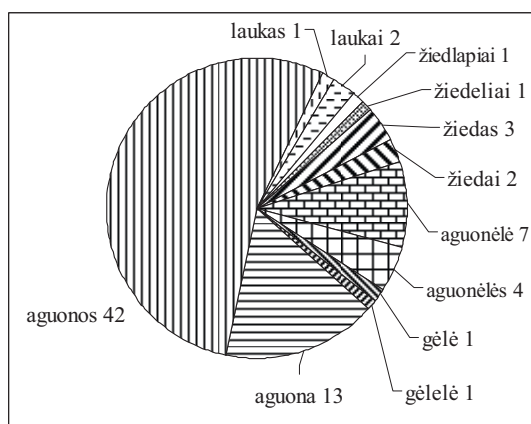
Vos vieną sykį nurodytas tikslus aguonų žydėjimo metas – vasaros vidurys: *Kol ten* [žieminių javų lauke], *viduvasary, vėl / krauju sukliks aguona*. J. Marc., plg. *Aš tau sakiau – / tegu aguonos žydi, / Užmiršdamos, kad greit ateis rugsėjis*. R. Graib. Jeigu aguonos išsiskleidžia nebūdingu laiku, sakysime, rudenį, tai ir jų augimo vieta nėra įprasta. Tokiu atveju augavietė gali būti miško aikštelė, ir išvysti aguonų žiedus, kaip ir bet kokį stebuklą, ne kiekvienam skirta: *Rugsėjo pradžioj užtikau laukymę, / saulėlydžio priaugusią aguonų* – – – A. Šimk. Pavyzdžiai, akcentuojantys nukrypimus nuo gamtos dėsnių, visada liudija lyrinio subjekto dvasinę būseną: pakilimus, praregėjimus ar, atvirkščiai, skausmą, resignaciją. Apskritai susidaro įspūdis, kad ryškieji žiedai savotiškai stimuliuoja psichinę veiklą, tad žydinti aguona, vaizduojama pavasarį, rudenį ar rytą, vakarą – tokį metą, kai šviesos mažiau negu gali būti, traktuotina kaip susikaupimo, susimąstymo ženklas: plg. *Kas atmins, kad čia liepsnojo / Aguonėlė rytmetį*. S. Nėr.

§ 2.5. Negausūs pavyzdžiai rodo, kad lytėjimu ir klausa nustatomi aguonos požymiai, kitaip nei fiksuojami rega, poezijoje nėra labai svarbūs. Tai atliepia bendrąjį neurofiziologinį dėsnį: didžioji bet kokios informacijos dalis, maždaug 80–85 % viso kiekio, priimama regėjimo pojūčiu. Realybėje aguonų žiedai nekvepia, gal dėl to ir poetai kvėpavimo galimybę nutyli.

Apie augalo spalvą ir stiebo paviršiaus minkštą nelygumą, „plaukuotumą“ kalbama vieninteliame eilėraštyje, Ramūno Kasparavičiaus „Alba bosui ir diskantui“. Kūrinio minčių raiška – asociatyvinė: *Aušros šviesa aguonėlei, / eglė spalva aguonėlei, / kurmio švelnumas. / <...> Aušros spinduliai aguonėlei, / eglė spygliai aguonėlei, / kurmio delneliai. / <...> Saulės galva aguonėlei, / eglės kalba aguonėlei.* Aguonėlės stiebo atspalviui įvardyti pasirinkta eglė, Lietuvoje labiausiai paplitęs spygliuotas medis, o vainiklapiai pagal būdingą atspalvį lyginami su tekančios saulės šviesa. Pagal lytėjimu patiriamą pojūtį aguonėlė siejama su minkštakailiu žvėreliu kurmiu. Raiška gana sudėtinga, bet tiksli, nes asociacijos – keliakryptės: *kurmio delneliai* parodo, kokia stiebo lapų forma, o šviesos šaltinis *saulė*, – kaip išsidėstę vainiklapiai. Be to, saulės spinduliai pabrėžia žydėjimo intensyvumą, o visas augalas su egle sugretinamas ir pagal siūbuojant kylantį šlamenimą, „kalbą“.

§ 3. Aptartajame kūrinyje įkoduotos visos poetų laikomos svarbiausiomis žydinčios aguonos ypatybės. Nusakytos ir augalui būdingos spalvos, bet nėra tiesioginės reikšmės daiktavardžio *vainiklapis, -iai* ar lygiaverčio jo pakaito. Tai skatina mintį, kad įvardijant ryškiają spalvą turinčią stiebo dalį, pirmiausiai renkamosi metonimijas. Rastos tokios: *žiedas, laukas, laukai, gėlė, gėlelė, aguonėlė, aguonėlės, aguona, aguonos*. Visų nominacinių žodžių dažnumą rodo 2 paveikslas.

2 pav. Aguonų vainiklapių spalvą žymintys žodžiai

Tiesioginiai vainiklapių spalvų pavadinimai aptartini smulkiau.

§ 3.1. Eilėraščių fragmentai *liūdna matyti kaip blunka aguonos raudonos* R. Ket. ir ypač *Tu dieną važiuoju [aguonų] spalvą raudoną / regi vis iš tolo*. A. Last. kalba, kad augalo žiedo spalva žmogui – išskirtinė ypatybė, žymė. Koloritas ir kūrybinė raiška – nesvarbu, gamtos ar menininko, neatsiejami: ką nors vaizduojant „spalva – esmės išraiška“ (Rodaris 2001, 24). Aguonų vainiklapių spalva niekaip nenusakyta tik dešimtadalyje turimų pavyzdžių, vos 14 kartų.

Blunka turi reikšmę ‘darosi neberyškios’, o ryškiausias, labiausiai dirginantis akį, kaip žinome, yra raudonas potėpis, ypač gelstelėjęs; jei grįžtume prie R. Kaspara-

vičiaus eilėraščio, – *aušros šviesos*. Neatsitiktinai tokia spalva siunčiami svarbiausi kasdieninio gyvenimo signalai: išpėjimas dėl pavojaus, draudimas ir pan. Pavyzdžiui, dauguma kelio ženklų yra raudono fono arba apvadų, o kelininkų uniformos – oranžinės. Net reklamos kūrėjai, norėdami tekste išskirti konkrečius žodžius ir frazes, linke rinktis raudoną, rožinį šriftą (žr. Kazlauskaitė, Liakaitė 2009, 41).

Kaip rodo pavyzdžiai, aguonų vainiklapiai poezijoje esti vienspalviai, kai į juos žvelgiama atsitolinus arba kai augalo žydėjimas stimuliuoja minčių ir jausmų proveržį. Net 45 kartus pavartoti kamieną *raudon-* turintys žodžiai: būdvardis *raudonas*, *-a*, iš jo padarytirieveiksmis *raudonai* ir abstraktusis ypatybės pavadinimas *raudonis*, taip pat pastarojo semantinis variantas – negimininė forma *raudona* bei determinatyviniai dūriniai *raudonplaukė*, *raudonveidė* ir *raudonskrustė*, pvz.: *Tik saulėleidžio saulėje dega r a u d o n o s aguonos, / idant niekad daugiau nebesulaukčiau tavęs sugrįžtančios*. V. Šlait.; *Praeinu – ir nuo aguonų linksma, / Nes r a u d o n a mėgau visumet*. H. Rad.; *Išėjau <...> / Paieškoti vaikystės gėlių – / Tų trapių r a u d o n v e i d ž i ū aguonų*. K. Val. (Detaliau apie dūrinis, kurių pirmasis dėmuo žymi spalvą, kalbama § 4.2.)

Prie spalvos žodžių gali būti šliejamas koks nors intensyvumorieveiksmis. 2 kartus aptiktas *ryškiai*, pvz., *Jos [aguonos] dega r y š k i a i r a u d o n a i*. V. Bog. Tokiu būdu, kaip ir priesagų vediniais – 3 kartus pasitaikė *rausvas*, *rausvai*, po 1 kartą *purpurinė*, *vyšninė* – konkretinamas raudonumo atspalvis, pvz.: *O aguonėlė žydi r a u s v a i*. S. Lyg.-Buc.; *Skrustus nuspalvino / v y š n i n ė aguonų šviesa*. A. Slav. Raišką motyvuoja spalvų suvokimas.

Kaip teigia mokslininkai, spalvės psichologinės charakteristikos yra tonas, sodrumas (arba, kalbant fizikos terminais, sotis) ir šviesis. Kuo spalva grynesnė (‘šviesesnė’ : ‘tamsesnė’), t. y. labiau nutolusi nuo baltos ar juodos zonos spektre, tuo jos sodrumas didesnis. Šviesio ir sodrumo santykis lemia, kaip žmogus suvokia stimulo intensyvumą, arba ryškumą. Aišku, didelės įtakos turi ir objektyvūs veiksniai, saky-sime, šviesos bangų parametrai. Įrodyta, kad specialiai didinant raudonos šviesos pluoštą, spalva keičiasi nuo raudonos iki oranžinės (apie visa tai žr. Martišius 2008, 111–112; plg. Vasilevič ir kt. 2005, 15). Natūralaus apšvietimo reikšmę kalbiškai suvokiant daiktą ir su tuo susijusį „regėjimo kampo“ savitumą yra pagrindęs Antanas Maceina (1998, 26–30).

Todėl įvardijant daikto spalvą svarbūs tampa patys įvairiausi šviesos ir intensyvumo kalbiniai žymikliai. Netgi aplinkiniai objektai gali padiktuoti raiškos priemonę (plg. Lyons 2004, 279–282): tuo veikiausiai aiškintini netipiniai laukų aguonos žiedo apibūdinimai *geltonos* ir *mėlyna*². Šiuos manytina raudonų vainiklapių (atitinkamai skaištaus ir prigesusio tono) pavadinimus gali motyvuoti perspektyvoje vaizduoja-

² Visos Lietuvoje savaime augančios aguonos yra specifinio raudono atspalvio. Tik aguoninių šeimos geltonžiedės ešolcijos, žiedo forma visai nesiskiriančios nuo „tikrųjų“ aguonų: dirvinės, birulės, smiltyninės, yra rausvai geltonos. Bet tai labiau kultūrinis, auginamas augalas (žr. Vilkonis, 2001, 64). Suprantama, kitokio klimato kraštuose geltona ir mėlyna aguonų spalva gali būti įprastinė, plg. „Prie kranto augo mėlynos ir geltonos aguonos, kurias buvo galima rasti tik Tibete arba Londono botanikos sode“ (Heinrich H. Septyneri metai Tibete. Vilnius: Kronta, 2004, p. 208).

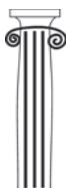
ma saulė ir prieblandoje, kurią žymi dalyvis *snūstančių*, spindulių nepersmelkiama gelmė³: *Pavasarinį vandenį / per šlaitą liekite aguonom, / kad šviestų saulėj taurės jų geltonos / ir saugotų neužgesintą širdį*. G. Jok.; *Ir mėlyna galva pražydytos aguonos / Nusviro pailsėt ant snūstančių gelmių*. V. Al. Beje, veiksmožodiniu junginiu *nusviro pailsėt* vienintelį kartą užsimenama apie miegančias aguonas. Manoma, kad iš *miegoti* gali būti kildinamas augalo vardas (žr. Sabaliauskas 1991, 55).

Žydinti aguona, esanti šalia lyrinio subjekto, kokiu nors aspektu jam reikšminga: yra grožėjimosi objektas, maistinis augalas ir pan., matoma kitaip. Į žiedą išsiūrima ir jį perpiešiant raudonas dažas miešiamas artimiausiais, pvz.: *Vidurkiaais mėlynaais aguonos <...> raudonos*. J. Jušk.; [aguonos darže –] *Mėlynos, rožinės / Arba lelijų / Spalvos*. S. Ged. Šiuo atveju svarbiausias yra išpūdis, todėl ir vainiklapių, ir taurėlapių spalvoms perduoti pasitelkiama ne tik į daile, bet ir į skulptūrą, muziką orientuojanti raiška. ‘Judesio’ žodžiai patogūs norint perteikti beveik nejaučiamą, tolygią ir plastišką atspalvių kaitą: *Giliai išsigaubus šviesa raibuliuoja pakaitomis – / Skirtingos spalvos liejas lyg garsai / Pavėjui: rožinė lengvai pereina / Baltos ribą, žalia – šviesiai melsvos*. V. Stulp.

§ 3.2. Aptartajame impresionistiniame vaizde mintis koncentruojama ir ties kita esmine šalia spalvos vainiklapių ypatybe. Žiedo lapeliai juda ir virpa, po to byra, nes, kitaip nei visas augalas, yra gležni ir todėl neatsparūs vėjui. Dar plg.: *Burokuose veidai, kaip mirgančios aguonos*. T. Tilv.; *Nuo skersvėjo byra / Raudona aguona*. S. Laur.; *Aguona <...> / Trapių žiedlapių tu / Raudonoji gėlele*. Int.; – *Tu skubėk, – atsakė ji [aguonėlė] slapta*. – <...> *Negaliu keliaut su tavimi – / raudoni žiedeliai per gležni*. O. Bal. Aguonų žydėjimas nuostabiai gražus, bet trumpas: *Aguonos žiedas žydi taip trumpai, / Bet koks gražus jo spindesys...* G. Luk. Vainiklapiams saugiau tik vėjo neužpučiamoje vietoje: *Nuo sodo, nuo bevėjės pusės / aguonos rausvos namą supa*. V. Vaitk. Vėjas analizuojamuose pavyzdžiuose paminėtas 6 kartus, kas antrame fragmente jis aktyvusis veikėjas, pvz., *Vėjas pūkštino aguonų žiedlapius. / Buvo tvanku prieš perkūniją*. J. Skabl.

§ 3.3. Poezijoje aktualizuojama lauko aguona, nes iš esmės kalbama apie augalą skaisčios raudonos spalvos vainiklapiiais. Daržinių aguonų žiedai dažniau vaizduojami įvairiaspalviai, bet ir šiuokart būdingasis tonas pateikiamas kaip pagrindinis: *raudonas, -a* pradeda (arba baigia – destis kur stiprioji minties pozicija) spalvų pavadinimų eilę.

³ Gilių vietų spalva tradiciškai nusakoma juoda, mėlyna arba žalia spalva reiškiančiais žodžiais, pvz.: *Ir rauda Senos vandenių gelmė juoda* (B. Brazdžionis); *Tik tamsios gelmės vosilkinės* (‘rugiagėlių spalvos’) (A. P. Bagdonas); *Nugrimzdo saulė į žalias gelmes* (V. Mačiuika). Tokią raišką, matyt, lemia asociatyvusis mąstymas: saulės nesušildomam giliajam vandeniui įvardyti labiausiai tinka šaltųjų spalvų pavadinimai. Lygiai taip pat konotuojami ir subjektyviojo pasaulio reiškiniai, neturintys ‘šiltumo’ (resp. ‘draugiškumo’, ‘malonumo’) žymės. Pavyzdžiui, žmonės iš pykčio *pajuoduoja, išmėlynuoja* ar *pažaliuoja* (žr. „Lietuvių kalbos žodyno“ (toliau – LKŽ) IV 412, VII 1034, XX 133).

§ 4. Taigi aguona suvokiama kaip lauke augantis aukšto pasvirusio stiebo augalas itin ryškiais, maloniais liesti, bet gležnais, virpančiais ir poveikiui neatspariais vainikėlio lapeliais; aguonos žiedai nuostabūs, jų skleidimasis vidurvasarį yra nenutrūkstamas reiškinys. Visos šios ypatybės yra 'žydinčios aguonos' reikšme vartojamų metaforų perkėlimo pagrindas.

§ 4.1. Aguona poezijoje gretinama su tikrovės objektais, kurie reikšmės struktūroje turi semą 'aukštas / išaugęs' arba 'esantis aukštai / viršuje', 'linkstantis, judantis / galimas lenkti, judinti', 'spinduliuojantis / įkaitęs', 'apvalus / apvalainas', 'švelnus', 'birus / trapus', 'ryškus / išsiskiriantis'. Paskutinį komponentą, kai akcentuojamas intensyvumas, gali pakeisti 'išraiškus / erdvinis, tūrinis'.

Visų pirma aguona poezijoje gali būti lyginama su kitu žydinčiu augalu. Jaunos poetės Giedrės Lukianskaitės eilėraštyje supriešinami du meilės simboliai – rožė ir aguona: *Kodėl poetai meilę lygina su rože? / Man panašesnė daug ji į aguoną: / Skaisčiai raudona, paprasta.* G. Luk. Opozicijos pagrindas – nevienodas kultūrinis „statusas“: pirmoji atstovauja auginamoms, antroji – lauko gėlėms.

3 pavyzdžiuose matyti aguonos ir žmogaus paralelė: aguonos stiebas vadinamas kūno dalimi *koja*, o žiedas – *galva*, pvz.: *Balansuoja ant linkstančios kojos / Aguona apgirtus darže.* J. Strielk.; *Raudonos aguonos / Lenkia galvas į saulę.* V. Mač.

Aguona, jos žiedas ir vainiklapiai siejami su žmogaus rankų sukurtais ir jo naudojamais dirbiniais: po 1 kartą pavartotos metaforos *žvakė, šviestuvai, lietsargiai, bokalas, taurė, karūna, vainikas, skarelė, karoliai, vėliavos ir vėliavėlės, laiškai*, pvz.: *apsiblausę aguonų šviestuvai* R. Mos.; *Aguonos, / Išskleidę baltus lietsargius / Šnabždasi darže.* A. Nyk.-Nil.; *Užrišo [saulutė aguonai] skarelę / Raudoną raudoną.* M. Vain.; *Ir aguonos, kaip karoliai, / Aplink veidą ir krūtinę / Krauju dega.* B. Sruog.; *Aguonos – tarsi vėliavos raudonos.* B. Mack.; *Aguonos rausvos namą supa / tarsi medžioklė vėliavėlės žvėrį.* V. Vaitk.; *Svajoji – raudonų aguonų laiškai aptykšta / Lietaus nubarstyto asfalto akis.* K. Dirž. Akivaizdu, kad visus dirbinius vienija padėtis: jie būna kokio nors pagrindo viršuje, yra kabinaimi, keliami ar laikomi rankose. Daugumos palyginimų ir metaforų remomis einančių denotatų pagrindinė dalis, žvelgiant iš viršaus, tradiciškai esti apvali – tokia forma pasižymi aguonos vainikėlis. Be to, svarbus ir semantinis lygmuo. Vieni žodžiai siejami su karščiu: šviestuvai ir žvakės skleidžia šiltą šviesą, iš bokalo ar taurės geriami aktyvinantys kraujotaką ir šildantys kūną svaigieji gėrimai. Kiti ženklina aukštesnio visuomeninio statuso žmones (*karūna, vainikas*), žymėtąją lytį (*vainikas, skarelė, karoliai*), bendravimo pobūdį su visuomene ir savimi (*vėliavos, laiškai*). Daugumos su aguonų žiedais tapatinamų objektų būdingoji spalva – vadinamoji šiltoji: raudona, geltona. Dar 2 pavyzdžiuose aguonos žiedas pagal formos ir spalvos (arba, tikriau sakant, – tariamo ir esamo karščio) požymį gretinamas su žaizdra – krosnies kaitinamąja ertme: *Zuikučio aguoną, kaip žaizdras raudoną, / Prisegčiau prie kaspino juodo buitės.* A. Žil.; *Gal / Aguonų žaizdre / Žiestos puodų / Amforos?* A. Verb.

Vėliava ir skarelė tradiciškai siuvamos iš prabangesnio – šilkinio audinio, todėl abu medžiaginius dirbinius reiškiantys žodžiai drauge su *šilku* iškelia aguonos vainiklapių švelnumą: *Suliepsnos aguonų šilkas / Prie rugiagėlės džiugios*. J. Aist. Dar viena vainiklapių reikšme pavartota metafora *ašmenys* ‘įrankio aštrioji dalis’ yra nuoroda į akis dirginančią spalvą: *Ašmenys rauda aguonose*. A. Verb. – aktualizuojama būdvardžio ‘švelnus’ antoniminė reikšmė.

3 kartus su aguonos žiedu gretinamas drugys: pabrėžiamas abiejų pavidalo panašumas, švelnumas, gebėjimas pleventi ore ir net sukūriavimas, jei prisiminsime, kad kai kur tarmėse *peteliškėmis* vadinamas kaitulys, galvos sukimasis, svaigulys – būseną, aiškinama kraujo įkaitimu. Pvz., *Jie [žiedlapiai] drugeliais lengvučiais pavirsta ir supa Tave... / Purpurinė plaštakė nedrąsiai nutūps ant peties*. K. Šešk. Viename eilėraštyje prasiskleidęs žiedas pavadintas gyvulio kūno dalimi – *nasrais*: *Krito bitė apsvaigus į gausią šios vasaros duoną (‘nektarą’) / Iš raudonų nasrų ji ir savo dangaus paragaus*. D. Urn.

Vainiklapių visumai pažymėti gausiai vartojami ‘ugnies’ semantinio lauko daiktavardžiai – 13 kartų rasti *ugnis*, *ugnelė*, *liepsnos*, *liepsnelės*, *gaisras* ir *žarija*. Jungiamieji viršutinių žiedo lapelių ir ugnies požymiai yra spalva (resp. iš asociacijų sferos pasiskolintas kaitrumas) ir virpėjimas. Žiedlapiai virpa, o liepsnos kyla, plaikstosi, plinta, pvz.: *Kur tiek sapno burtų ji surado? / Ar ne aguonėlės tik ugnys?* E. Miež.; *Vėjų blaškosi liepsnos raudonos*. / <...> *Dega – žydi, o žydi aguonos – / Tikras gaisras / Visame darže!* A. Bern. 9 kartus pavartoti *liepsnos*, *ugnis* ir *gaisras* yra įvairiopo intensyvumo žymikliai. Dukart rečiau, 4 kartus, aguonos pavadintos *liepsnelėmis*, *ugnele* ir *žerūnėle žarija*; pvz.: *Nevirpa aguonų liepsnelės*. V. Kulv.; [aguona kalba: –] *Esu ugnelė tų laukų*. J. Deg.; *Liepsnoja žeri aguonėlė / Lyg žerūnėlė žarija*. E. Miež. Deminutyvinimas išduoda palankų kalbėtojo nusiteikimą.

Intensyvumą gali žymėti daiktavardžiai, kurie pavadina nematuojamo kiekio dalykus: tįstančius, srūvančius, sklindančius erdvėje. Kartu su aptartu ištiesti galimu *šilku* į šią grupę patenka ‘skysčio’ ir ‘šviesos’ semantinių laukų žodžiai: *tvanas*, *upės*, *kraujas* ir *spinduliai*, *gaisai*. Visi jie iškelia aguonų vainiklapių visumą. *Kraujas* pavartotas 6 kartus (didžiausią skaičių, be abejo, lėmė spalvos ypatingumas), kiti – po 1, pvz.: *Kaip nemylėt laukų, pražystančių krauju, / O vasaros kaitroj pavirstančių aguona*. E. Rink.; *Ir vėl aguonų tvanas ir tyla...* L. Giedr.; *Ten plačiomis vagomis / Tekėjo raudonos aguonų upės*. Int.; *Jų [aguonų] žiedlapiai, / Gaisais nušvietę klonius, / Palietus pirštais, / Miršta ant delnų*. B. Mack. Kai kalbama apie aguonos žiedo pavidalą arba išsiskleidimą, sukonkretinamas skysčio kiekis ir apibrėžiama kraujo, esančio audiniuose, išsiliejimo vieta. Tam tinka tokie daiktavardžiai kaip *lašai*, *lašeliai* ir *stigma*, pvz.: *Raudonos aguonėlės – saulės lašeliai*. E. Miež.; *vėl atsiveria aguonos stigma* V. Kirk.

Metaforos *gruodas* ‘kietai išalus žemė’ ir *ledas* ‘sušalęs vanduo’ sutelkia dėmesį ties pirminiais pasaulio elementais, fizinių augimą lemiančiais žeme ir vandeniui, pvz.: *Tai viesula smagi jau atveria duris, / visas šiukšles, purvus nušluos nuo*

vieškelio / ir kelią nubarstys kraujo aguonų / gruodu. K. Bor.; *kaip aguonos / raudonos kraunas ledas / atmintyje – mus blaško dvejopas jausmas* A. Jon. Kaip matyti iš pirmojo fragmento, aguonų aplinkoje aktyviai reiškiasi ir kitas pirmapradis elementas – oras, jam atstovauja sūkurys, vadinamas *viesula*. Vis dėlto svarbiausia yra ugnis, nes ji nefunkcionuoja ir medžiaginiai kūnai yra sustingę: bet kokie dvimačiai ženklai akcentuoja žydinčia aguona įvardijamų dalykų dvilypumą ir apskritai abiejų pasaulių: gyvenamojo ir išgyvenamojo, prieštarumą: *mus blaško dvejopas jausmas*. Apie žemę, kaip buvimo, egzistencijos pamatą, netiesiogiai kalbama ir fragmente *Nuo stogų ir viršukalnių / viskas marsietiška: / tai aguonų laukai*. M. Kiaup. Žydinčių aguonų laukai spalvos pagrindu lyginami su rausvosios planetos Marso uolynais. Šis dangaus kūnas pavadintas romėnų ir kitų italikų dievo Marso garbei. Iš pradžių buvęs laukų ir derliaus sergėtoju, jis vėliau tapo karo dievu.

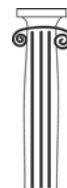
Taigi aguonai, jos žiedui ir žiedo vainiklapiams pavadinti poetai renkasi daiktavardines metaforas, kurios tiesiogiai įvardija kitą ŽYDINTĮ AUGALĄ, GYVŪNĄ (paprastai ŽMOGŲ IR DRUGŲ) arba jo KŪNO DALĮ, MEDŽIAGĄ, DIRBINĮ, UGNĮ, ŠVIESĄ IR DEGANTĮ, SPINDULIUOJANTĮ KŪNĄ, įvairiais pavidalais besireiškiantį SKYSTĮ IR JO IŠSIVERŽIMO VIETĄ, PAVIRŠINĮ ŽEMĖS SLUOKSNĮ. Objektai vienu metu gretinami pagal kelis bendrus požymius.

§ 4.2. Aptartus daiktavardžius semantiškai papildo epitetai, reiškiama būdvardžiais, dalyviais ir daiktavardžių kilmininku, taip pat būdvardiniai prieveiksmiai.

Aguona 6 kartus apibūdinama kaip gyvas padaras, pirmiausia žmogus. Ji vadinama *raudonplauke, raudonskruoste, apgirtusia, romia* ‘nuolankia, švelnia’, o krintantys vainiklapiai – *džiaugsmingais*, pvz.: *rugiagėlės mėlyn- / briaunės rugiuose / šokdina r a u d o n - / s k r u o s t e s aguonėles / štai jos šypsos / štai jos juokias* M. Laur.; *Penktą dieną žydi, plaukia romios aguonos*. V. Stulp.; *Džiaugsminga is kraujo lašais / lašėjo laukinės aguonos*. J. Marc. Su materialiu objektu, ypač gyvūnu, kalbamąjį augalą sieja *kraujuotas*, pvz.: *Pražydo aguonos kraujuotos*. A. Last. Vainiklapiai dryska, tad jų visuma suvokiama kaip audeklas ar popierius: *Ir... s u d r a s k y t a aguona*. S. Nėr. Analogišką semantinę paralelę rodo būdvardis *šilkinė: Šlamėkit šilkinės laukinės aguonos / Ant upių (senų ir bevardžių) krantų*. B. Brazdž.

‘Ugnies’ semantiniam laukui priskirtina daugiausia epitetų – 19. Veikiamųjų dalyvių *deganti, liepsnojanti, žaižaruojanti* formos, aptiktos 9 kartus, rodo neapibrėžtos trukmės veiksmo ypatybę, o paskutinė forma – ir mirgantį žydėjimą: vainiklapių virpėjimą, nepaliamą žiedų skleidimąsi, pvz.: *Pro stiklą – virsta į vidų aguonos liepsnojantčios*. J. Deg.; *Iš nakties, o gal iš niekur ir iš nieko atsiranda / Žaižaruojantčių aguonų laukuose šimtų šimtai*. S. Lyg.-Buc. Apibūdinimai *ugnies* ir *uginė* drauge su *ugniaspalvė* ir *uginės aguonų spalvos* (8 pavyzdžiai) žymi specifinį aguonų vainiklapių atspalvį⁴, pvz.: *Ugnies aguona. Glostom dviese*. I. Vyšn.;

⁴ Būdingasis (gelstelėjęs raudonas) lauko aguonų atspalvis šiais laikais vis dažniau iškeliamas kaip savarankiška spalva – sparčiai plinta sudėtiniai pavadinimai *aguonos spalvos* (resp. *atspalvio*), *aguonų raudonumo* ir pan. Plg. pavyzdžius iš interneto: *Aguonos atspalvių basutės; Spalvyno naujiena – aguonų raudonumo batai*.

*Ir linkstu, net pražyst nesuspėjus, / O aguona šaukiau – ugnine... I. Vyšn.; Mano gėlės iš vidurio lauko, / Ugninės aguonų spalvos. A. Mišk. Ryškiosios spalvos tamsėjimą metaforiškai įvardija 2 kartus aptiktos dalyvio *gestanti* formos, pvz., *Gestančias aguonas / Supa vėjų grandys. H. Rad.**

Pagal spalvą aguona tapatinama su krauju ir saule, todėl atsiranda epitetai *kraujo, kraujuje gausios, saulėlydžio*; pirmasis pasitaikė 2 kartus, kiti du – po 1. Apibūdinamasis junginys *kraujuje gausios* fragmente *Spindi aguonos, / Kraujuje gausios, saulėj raudonos. B. Sruog.* veikiausiai yra *kraujo gausios* variantas. Vis dėlto, atsižvelgiant į visą kontekstą, neatmetamas ir kiek kitoks aiškinimas: ‘gausios, nes žydi kraujo prisisunkusioje žemėje’, plg. *Į purvą leisis / apakę rausvi tuntai debesų, / pamiršę pasakas, gyvent nuteisę / aguonas, žydinčias kitų krauju. Int. Įdomu, kad daugelyje kalbų *raudonas, -a* – tai ‘kraujo arba ugnies spalvos’ (Lyons 2004, 282), bet lietuvių kalboje ugnis nelaikoma raudonos spalvos prototipu: žr. apibrėžtį DLKŽ – ‘kuris kraujo spalvos’.*

Turinio atžvilgiu sunkėliau aiškinami epitetai *rojaus, atogrąžų ir šilta*, pasitaikę po 1 kartą, pvz.: *Ugniaspalvės aguonėlės / Po rugius visur liepsnojas, / Lyg išklydę rojaus gėlės. K. Bink.; Duok man atogrąžų gėlę – raudoną kraujo aguoną. H. Nag.* Jie grįsti asociacijomis: rojuje ir tropikuose šviesu, šilta, gražu ir gera, tad ir aguonų aplinkoje žmogui būti lygiai taip pat malonu.

Iš būdvardžių kilęrieveiksmiai *nekukliai, stangriai ir skaisčiai* (pastarasis pavartotas 2 kartus, pirmi du – po 1), keičia tiesioginės reikšmės spalvos intensyvumo žymiklį *ryškiai* (žr. § 3.1) ir patvirtina AGUONOS – GYVŪNO, MEDŽIAGOS IR SPINDULIUOJANČIO KŪNO vaizdinius. Pvz.: *Aguona / Prie užžėlusio tako / Nekukliai raudona / Kaip meilė / Nelaiku / Ir ne tam... N. Gasp.; Stangriai raudoni aguonų laukai. L. Lėt.; Daug panašesnė meilė į aguoną – / Tokių skaisčiai skaisčiai raudoną... G. Luk.*

§ 4.3. Metaforiniai ‘žydėjimo’ veiksmažodžiai esti dvejopi: vieni, kaip ir *pražysti* formos, liudija veiksmo pradžią, kiti, atliepiantys *žydėti* formas, žymi trukmės atžvilgiu neapibrėžtą veiksmą.

Taigi *išsirita, prasižiojo atsikąsti* ir *saulutė užrišo skarelę* rodo aguoną kaip gyvą būtybę: jos žiedas asocijuojamas su pūkuotu paukščių jaunikliu, burna, moters ryšima skarele. Šie veiksmažodžiai, taip pat *atsiveria*, kuris tiesiogine reikšme sietinas su dirbiniu (sakysime, durimis, langu) ir prasiveržusio skysčio vieta (žaizda, šaltiniu), žymi žiedo išsiskleidimo momentą. Aptartiesiems veiksmažodžiams artimas *sukliks*, reikšmės struktūroje turintis staigumo, netikėtumo komponentą. Pvz.: *Iš gėlės sėklos išsirita raudonas aguonos bokalas. E. Miež.; Savo trumpo gyvenimo triumfą pradėjo aguonos. / Prasižiojo nuožmia viltimi atsikąsti dangaus. D. Urn.* ‘Ugnies’ veiksmažodžiai *suliepsnos, užsiplieskė, sužaižaravo*, taip pat ‘šviesai’ ir ‘skysčiui’ priskiriami *sutvisko, [yra] gaisais nušvietę* ir *nualmėjo* pabrėžia žiedlapių visumą, jų nepaliaujamą platenimą vėjyje, mirgėjimą, pvz.: *Darže užsiplieskė aguonos. A. Slav.; Tik sužaižaravo aguonų laukas, / žemės gyslomis nualmėjo liepsnos. A. Churg.* Metaforiniai veiksmo pradžios veiksmažodžiai pavartoti po 1 kartą, iš viso jų 10.

Triskart dažniau, 28 kartus, metaforiškai kalbama apie besitęsiantį žydėjimą (plg. ir tiesioginę raišką, § 2.1). Įsmeninimais [yra] *išskleidę lietsargius, karaliavo, žiedlapiais dabinas, turiu dainą* aguona gretinama su šventiškai, pakiliai nusiteikusiu žmogumi, pvz.: *Kitas [siulė] – raudonplaukę aguonėlę: / Karaliavo juk jinai kadais. Z. Budr.; Kartojas reiškinių užburtas ratas: / kas gruodu dvelkė, žiedlapiais dabinas. / Lietau, lietau, pro žydinčią aguoną <...>/ puoli. A. Puiš. Kitais, judėjimo, veiksmoždžiais parodomas stiebo nestabilumas: balansuoja, [apgirtusios] eitu iš puotos ir taisy vainiką, blaškosi, plaukia, pvz., [aguonos] svyruoja, lyg eitu iš puotos; / linguodamos krypsta į šoną, / lyg taisy vainiką raudoną. A. Last. Šie su žmogumi asocijuojami veiksmoždžiai pavartoti po 1 kartą.*

Dega, taip pat esamojo ir būtojo kartinio laiko *liepsnoti(s)* formos, kaip ir *spindi, sviestu*, aktualizuoja ryškų šviesos toną, kitaip tariant, šiltuosius žiedų atspalvius, pvz.: *Aguonos supasi ir vasaros danguj / liepsnoja didelis aguonų gaisras. V. Šlait.; Tik dega aguonos, tik žemuogės sirpsta, / Ar žodžių nėra, ar nemoku išgirsti? L. Buč. Liepsnoja porą kartų eina su pastiprinamaisiais žėri arba mirga, pvz., Rugių gėlėlės ir aguonos / Liepsnoja mirga rugiuose. S. Nėr. Tiek žėri, mirga, tiek fragmento *Dar blyksi aguonos. M. Mac. veiksmožodis žymi dinamišką žydėjimo veiksmą. Šiugždena šį veiksmą įgarsina: Kaip pilka, kaip pilka sieloj! / <...> Bet, bet: tos raudonos, tos Sylvios Plath, tos aguonos... / Ju šilkas šiugždena, raukšlėjas... Int.⁵ Dega ir liepsnoti(s) formos rastos po 7 kartus, kitos pasitaikė po 1 kartą.**

Dar vienas veiksmožodis, ‘skysčio’ semantinio lauko narys *išpliko*, žymi akiai skaudžią aguonos vainikėlio spalvą: *o vakarai čia tyko tarpukalnių atvašynuos / aguonos akis išpliko V. Braz.*

Vos 9 poezijos fragmentuose mintis sutelkta ties aguonos žydėjimo pabaiga. Žiedlapiai byra: jie *sninga, aptykšta, lašėjo, taškysis*, pvz.: *Atsigrėžk atgalios, juk jauti – / Sninga raudonais aguonų žiedais. K. Dirž.; Lašėjo laukinės aguonos. J. Marc. Ir konstatuojama: aguona iš nuovargio alpsta, jos žiedas nusviro pailsėt, perdegė, o žiedlapiai raukšlėjas, miršta, pvz.: Širdy pavasariai dar gieda, / Prie šono alpsta aguona – / O aš metu, metu po žiedą / Tamson, kuri juoda ir amžina. S. Santv.; Tos aguonėlės perdegė ir dingo. V. Šlait. Aguonų žydėjimo pabaiga signalizuoja žmogaus sieloje atsivėrusią tuštumą: *Raudonos / Mėlynu vidum aguonos / Išnešė kažką. J. Jušk.**

Metaforiniais veiksmoždžiais patvirtinami ir papildomi AGUONOS – GYVŪNO, MEDŽIAGOS, UGNIES IR ŠVIEČIAMOJO OBJEKTO, įvairių pavidalų SKYSČIO (pirmiausiai krintančio) vaizdiniai.

§ 4.4. Antrajame plane lieka su žiedo spalva nesiejama personifikuoto aptariamojo augalo ypatybė – linguojant kylantis šlamenimas, įvardijamas kalbėjimo veiksmoždžiais *šnibžda, šnabžda, juokiasi, rauda*. Pirmieji du yra neutralūs, o štai *juokiasi* ir *rauda* yra emociniai ir kartu su *šypsosi, gaila* rodo aguoną gyvenant aktyvų dvasinį gyvenimą. *Juokiasi* ir *šypsosi* pavartoti po 2 kartus, kiti – po 1.

⁵ Kalbama apie amerikiečių grožinės literatūros kūrėją Sylviją Plath (1932–1963) ir bene žinomiausią jos eilėraščių „Poppies in July“ („Aguonos liepą“).

Aguona gali džiaugtis ir liūdėti, pvz.: [aguonos] *Šypsosi dangui, juokiasi žemei*. L. Gir.; *tik raudonai aguonėlėi / jų [pjaunamų eglių] truputėlį gaila* M. Laur. Jai, kaip ir žmogui, nesvetimas sielos skausmas supratus, kad troškimų ir svajonių įgyvendinti neįmanoma. Aguonos kančių žymenys – junginiai *pakilti negali, negaliu keliaut*, pvz., *Lyg mirštą drugeliai – pakilti negali – / Ugninės aguonos, žydrakės vosilkos*. S. Nėr.

§ 5. Poezijoje žydinčia laikoma ne tik auganti, bet ir nuskinta, nutapyta ar tiesiog įsivaizduojama raudonpalvė aguona: *Ir žiūrėjau, kaip juoduos plaukuos / Ugniaspalvė aguonėlė žydi*. A. Balt.; *O mūsų įkaušusios sielos / vakarais smuklėj / <...> apdegusia iškaba / su raudona aguona* T. Petr.; *Žydi širdy man, žydi aguonos, / Visos raudonos, vien tik raudonos. / <...> Ką jos man sako? Ką jos man lemia? / Džiugesio šventę ar kovą naują?* L. Gir.; dar plg. vertinimo pavyzdį: *Negerai – kad dvasia raudonomis aguonomis ('aguonomis') pražydus*. K. Bink. Šie fragmentai liudija veiksmažodžių *žydėti* ir *pražysti* sememoje aktualizuotą kontrastavimo aplinkai komponentą; plg. LKŽ pateiktas 5 ir 9 reikšmes 'žibėti, blizgėti, spindėti', 'nesveikai raudonuoti' ir jų atspalvius 'būti matomam, atsispindėti', 'šviesti ryškiai raudona spalva'.

Epitetas *laukinė* irgi gali būti perskaitomas kaip energijos plačiąja prasme, būtent nevaldomo žydėjimo ir spalvos intensyvumo (resp. savitumo, kitoniškumo), rodmuo. Tada jis eina prieš pažymimąjį žodį: *Laukinės raudonos liepsnojančios / Gustavo Klimto aguonos*. J. Vaič.⁶

Tokiu būdu žydinti aguona natūraliai tampa simboliu, emblema. Pirmiausiai ji pasitelkiama išskirtinių būsenų, jausmų, troškimų vizualizacijai, pvz.: *Aguonomis žydi laukimas*. M. Kiaup.; *Ir tolumos aušrų aguonomis pražydo!.. / Ir žydi žemė, kaip jauna / Ir išsipildžiusi svajonė*. B. Brazdž. Antra, ja imama ženklinti kultūrinį atminimą – ryškieji žiedai verčia prisiminti pamatines, moralines, vertybes: *Aš [esu aguona ir] stiebiuosi <...> žydėti amžių garbei*. J. Baltr.; *ir / vėl krauju taškysis / degančios aguonos / amžių kaltę rodys* A. Jeg.

Atmintyje ir širdyje kaip ryškiosios laukų aguonos neišdildomai išsispaudžia mylimi ir gerbiami žmonės, ypač grūmėsi už savo idėjas ir dėl to paaukoję gyvybę, – apskritai su aguonomis vizualiai susiejami brangiausi dalykai – tiek konkretūs, tiek ir abstraktūs: *Liepsnoji tu tarytum aguona!* S. Santv.; *Kitą kartą mergaitę mylėjau – / Aguonėlės žydėjo ugnim*. J. Šiož.; *Lomų aguonų vėliavos, lyg tvanas / ar lyg minių žydėjimas – į ateitį! / į šviesią!* L. Giedr.; *Prie tam buvo mūsų duona / Balta, graži kaip aguona*. K. Al.; *Nešiaus [Lietuvą] kaip žaizdą. Šiandieną – kaip aguoną / Nešuos ūke pavasariniam degančią, raudoną*. J. Deg.; *Kur skausmas dega it aguonos, / Aguonom ir užgesinu*. A. Vas. Kovotojų skausmingai išgyventas laikas, jų būties vietos ne visada įamžinamos paminklais: *Nes jaunystė jų – kovos ir kančios – / Lyg raudonų aguonų / Žydėjimas*. B. Mack.; *Seniai jau išėjai / nepasakius nei sudiev. Pačiam žydėjime. / <...> O, Sylvia, / mums palikai / aguonom / perpintas*

⁶ Gustavas Klimtas (1862–1918) – austrų tapytojas ir grafikas, vienas žymiausių modernio (secesijos) atstovų. Paveiksluose plėtojo meilės, erotikos, mirties temas.

eiles. V. Bog.; *Aguonos raudonos kaip kraujas, / krauju žydi kalnai ir lankos*. J. Kėkšt.; *Arkos ir statulos, sutemoj skęstančios, / žydi širdy, kaip agunos raudonosios*. A. Vencl.; *ramunės agunos rugiagėlės / beviltiškas sniego baltumas / dangaus mėlynumas beerdis / beprasmis kraujo raudonis*. A. Jon. Aguonų, kaip simbolio, statusą rodo eilėraščių rinkinių pavadinimai: M. Akmantavičiūtės-Kavaliauskienės „Žydinti aguona“, B. Mackevičiaus „Aguonų žydėjimas“, V. Šlaito „Aguonų gaisras“, M. Macijauskienės „Aguonų miestai“ ir kt.

Idėjoms ir idealumui akcentuoti ieškoma ir netradicinių raiškos priemonių. Tam itin tinka metaftonimijos: metaforos metonimijose (*metaphor within metonymy*; žr. Goossens 2002). Moterų poezijoje rastos *daina* 'žiedas', *aistra* 'žiedai; žydėjimas' ir lokacijos epitetu einantis *džiaugsmas*: *Aš vadinuosi lauko aguona, / Turiu mažutę dainą raudoną*. J. Deg.; *Griaustiniais nužertos dienos dvelkia aguonų aistra*. J. Deg. *Vadina į džiaugsmo pavasario šalį / Ugninės agunos, žydrakės vosilkos*. S. Nėr.

Taigi žydinčia aguona gali būti vadinama viskas, kas susiję su grožiu, džiaugsmu, aistra, meile ir skausmu, kančia, kova, mirtimi. Tai lemia ne tik objektívios agunos ypatybės, bet ir spalvės būdvardžio *raudonas*, *-a* konotacinės reikšmės (apie jas žr. Juzelėnienė 2002).

§ 6. Tyrimas apibendrintinas tokiomis išvadomis.

Žydinčios agunos vaizdas poezijoje – tikroviškas. Kūrėjai labiausiai pabrėžia regimąsias agunos ypatybes. Ryškiausia viso augalo ypatybė – nestatiška, pakrypusi stiebo būklė. Pagrindinės vainiklapių ypatybės yra virpėjimas, neatsparumas vėjo poveikiui ir skaisti raudona spalva. Tik darže arba gėlyne auginamos agunos yra įvairių spalvų, bet ir šiuo atveju raudona spalva pavadinimų eilėje išskiriama sintaksiškai, vadinasi, pateikiama kaip pagrindinė. Girdimosios ir lýtimosios ypatybės: judant atsiradęs šlamenimas ir švelnumas, yra šalutinės.

Rega, rečiau klausa ir lietimui suvokiamos ypatybės yra agunos, jos žiedo ir vainiklapių metaforizacijos pagrindas. Žydinti aguona apmąstoma ir metaforiškai vaizduojama kaip kitas augalas, žmogus, dirbtinis šviesos šaltinis; agunos žiedas – žmogaus arba gyvūno kūno dalis, drugys, keliamas, kabinamas, aukštai dedamas arba rišamas dirbinys, natūralios šviesos šaltinis, degantis kūnas, kraujavimo vieta; vainiklapiai – medžiagos (audiniai, popierius) ir gaminiai iš jų, įvairūs skysčių pavidalai, paviršinis žemės sluoksnis, ugnis, saulės šviesa.

Daugiau kaip pusėje fragmentų kalbama apie besitęsiantį žydėjimo procesą, dar trečdalyje pavyzdžių fiksuojamas žiedo išsiskleidimo momentas – specifiskai pasakoma, kad gyvenimo kelyje svarbiausi dabarties laikas ir netikėtumo akimirkos. Žydėjimo tarpsnio galas konstatuojamas retai.

Daug dėmesio poezijoje skiriama lyriniam subjektui. Jis grožisi aguona, o žydėjimą apmąsto ir emociškai, asociatyviai. Tokiu būdu vaizdiny labai išsiplečia. Bendrajame vaizdinyje atsiranda ypatybių, kurios aguonai realiai nėra būdingos, bet identifikuoja su ja tapatinamas realijas: išvelgiama augalo svajonė keliauti, žiedas vadinamas šiltu, vainiklapiai aštriais ir pan. Taip semantinėje paradigmoje atsiranda opozicinių reikšmių: aguona juokiasi ir rauda, vainiklapiai švelnūs ir aštrūs, ugniniai ir lediniai, žydėjimas trumpas ir besitęsiantis, skaudus ir džiuginantis.

Realias ir įsivaizduojamas ypatybes apibendrinus idėjų lygmenyje, aguona įgyja simbolio vertę, tampa grožio, džiaugsmo, meilės, aistros ir skausmo, nerimo, kančios, kovos – apskritai gyvenimo ir mirties – vizualizuota metafora.

Literatūra

- Bartmiński J. Stereotyp jako przedmiot lingwistyki. *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej* 3 / red. M. Basaj i D. Rytel. Wrocław: Ossolineum, 1985, 25–33.
- Goossens L. Metaphonymy: The Interaction of Metaphor and Metonymy in Expressions for Linguistic Action. *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast* / eds. René Dirven, Ralf Pörings. Berlin / New York: Mouton de Gruyter, 2003, 349–377.
- Gudavičius A. *Etnolingvistika (Tauta kalboje)*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2009.
- Juzelėnienė S. Būdvardžio raudonas semantinė sklaida. *Respectus philologicus*. Nr. 2 (7), 2002, 132–136.
- Kazlauskaitė R. Mėnulio stereotipai lietuvių poezijoje. *Baltistica*. T. 44 (2), 2009, 355–377.
- Kazlauskaitė R., Liakaitė R. Vaizdiniai reklamos elementai: pragmatinis tyrimas. *Žmogus ir žodis: Didaktinė lingvistika*. T. 11. Nr. 1, 2009, 35–44.
- Lyons, 2004 – Лайонз Дж. *Язык и лингвистика. Вводный курс*. Москва: Едиториал УРСС.
- Kleiber G. *La sémantique du prototype: Catégories et sens lexical*. Paris: PUF, 1990.
- Knabikienė G. Archetipiniai mergaitės iniciacijų vaizdiniai lietuvių pasakoje „Aguonėlė“. *Liaudies kultūra*. Nr. 2, 2001, 49–52.
- Maceina A. *Daiktas ir žodis: Lietuvių kalbos filosofija*. Vilnius: Aidai, 1998.
- Martišius V. *Kognityvinė psichologija 1: Suvokimas ir atmintis*. Kaunas: VDU leidykla, 2008.
- Maslova 1997 – Маслова В. *Лингвистический анализ экспрессивности художественного текста*. Минск: Вышэйшая школа.
- Rodais D. *Fantazijos gramatika*. Kaunas: Šviesa, 2001.
- Sabaliauskas A. Dar iš žodžių istorijos. *Žodžiai ir prasmės I*. Vilnius: Mokslas, 1991, 54–58.
- Slavinskaitė I. Poetinio žodžio transformacija lietuvių lyrikoje. *Literatūra ir kalba. XVI: Poetika ir metodologija*. Vilnius: Vaga, 1980, 65–166.
- Traugott Closs E. “Conventional” and “Dead” Metaphors Revisited. *The Ubiquity of Metaphor: Metaphor in Language and Thought* / ed. by W. Paprotté, R. Dirven. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 1985, 17–56.
- Vasilevič ir kt. 2005 – Василевич А. П., Кузнецова С. Н., Мищенко С. С. *Цвет и названия цвета в русском языке / под общей редакцией А. П. Василевича*. Москва: КомКнига.
- Vilkonis K. K. *Lietuvos žalasis rūbas: Atlasas*. Kaunas: Lututė, 2001.
- Zaborskaitė V. *Eilėraščio menas: (Interpretacijos)*. Vilnius: Tyto alba, 2002.

Cituotų poetų pavardžių sutrumpinimai

J. Aist. – Jonas Aistis	V. Al. – Venancijus Ališas
M. Akm.-Kav. – Marytė Akmantavičiūtė-Kavaliauskienė	O. Bal. – Ona Baliukienė
K. Al. – Kajetonas Aleknavičius	A. Balt. – Algimantas Baltakis
	J. Baltr. – Jurgis Baltrušaitis

A. Bern. – Albinas Bernotas
 K. Bink. – Kazys Binkis
 V. Bog. – Vitalija Bogutaitė
 K. Bor. – Kazys Boruta
 V. Bor. – Vaiva Boreišaitė
 V. Braz. – Vladas Braziūnas
 B. Brazdž. – Bernardas Brazdžionis
 L. Buč. – Liongina Bučelytė
 Z. Budr. – Zita Budrienė
 A. Churg. – Aleksys Churginas
 J. Deg. – Janina Degutytė
 K. Dirž. – Kristina Diržinauskaitė
 N. Gasp. – Nida Gasparaitytė
 S. Ged. – Sigitas Geda
 L. Giedr. – Liudvikas Giedraitis
 L. Gir. – Liudas Gira
 R. Graib. – Rimgaudas Graibus
 Int. – nepasirašytas pavyzdys iš interneto
 A. Jeg. – Alvydas Augustinas Jegelevičius
 G. Jok. – Gediminas Jokimaitis
 A. Jon. – Antanas A. Jonynas
 J. Jušk. – Jonas Juškaitis
 D. Kaj. – Donaldas Kajokas
 R. Kasp. – Ramūnas Kasparavičius
 R. Ket. – Robertas Keturakis
 J. Kėkšt. – Juozas Kėkštas
 M. Kiaup. – Mindaugas Kiaupas
 V. Kirk. – Vytautas Kirkutis
 V. Kulv. – Virginija Kulvinskaitė
 A. Last. – Adomas Lastas
 M. Laur. – Mindaugas Laurinaitis
 S. Laur. – Silvija Laurenčikaitė
 L. Lėt. – Leonas Lėtas
 S. Lyg.-Buc. – Stasė Lygutaitė-Bucevičienė
 G. Luk. – Giedrė Lukianskaitė
 M. Mac. – Marija Macijauskienė
 B. Mack. – Bronius Mackevičius
 V. Mač. – Vytautas Mačiuika
 A. Mald. – Alfonsas Maldonis
 J. Marc. – Justinas Marcinkevičius
 Z. Maž. – Zita Mažeikaitė
 E. Miež. – Eduardas Mieželaitis
 V. Myk.-Put. – Vincas Mykolaitis-Putinas
 A. Mišk. – Antanas Miškinis
 R. Mos. – Rolandas Mosėnas
 H. Nag. – Henrikas Nagys
 S. Nėr. – Salomėja Nėris
 A. Nyk.-Nil. – Alfonsas Nyka-Niliūnas
 G. Norv. – Gytis Norvilas
 T. Petr. – Tomas Petrutis
 A. Puiš. – Aldona Elena Puišytė
 H. Rad. – Henrikas Radauskas
 E. Rink. – Edmundas Rinkevičius
 V. Rud. – Vytautas Rudokas
 S. Santv. – Stasys Santvaras
 J. Skabl. – Jolita Skablauskaitė
 A. Slav. – Albinas Slavickas
 B. Sruog. – Balys Sruoga
 J. Strielk. – Jonas Strielkūnas
 V. Stulp. – Vytautas Stulpinas
 M. Šab. – Marija Šaboršinaitytė
 K. Šešk. – Karolis Šeškus
 A. Šimk. – Antanas Šimkus
 J. Šiož. – Jonas Šiožinys
 V. Šlait. – Vladas Šlaitas
 T. Tilv. – Teofilis Tilvytis
 A. Tyr. – Alfonsas Tyruolis
 D. Urn. – Dalia Urnevičiūtė
 J. Vaič. – Judita Vaičiūnaitė
 M. Vain. – Martynas Vainilaitis
 V. Vaitk. – Vladas Vaitkevičius
 K. Val. – Kazys Valiulis
 A. Vas. – Auksė Vasaitytė
 A. Vencl. – Antanas Venclova
 A. Verb. – Algirdas Verba
 I. Vyšn. – Irena Vyšniauskaitė
 A. Žil. – Algimantas Žilinskas

Rūta Kazlauskaitė

ŽYDINČIOS AGUONOS VAIZDINYS LIETUVIŲ POEZIJOJE

Santrauka

Pagrindiniai žodžiai: *vaizdinys, poezija, reikšmė, metafora, ženklas.*

Šio etnolingvistinio tyrimo tikslas – apibrėžti lietuvių autorių poezijoje susidėsčiusį žydinčios aguonos vaizdinį. Darbo medžiaga – 126 eilėraščių fragmentai. Pasaulėvaizdyje svarbiausioms aguonos ypatybėms iškelti iš pradžių analizuotos tiesioginės ir metoniminės kalbos vienetų reikšmės, po to – metaforinė (asociatyvioji) turinio raiška.

Poezijoje labiausiai pabrėžiamos rega fiksuojamos aguonos ypatybės: palinkęs stiebas, vainiklapių gležnumas, virpėjimas, neatsparumas vėjo poveikiui ir ypač spalva. Skaisčiai raudona aguonų spalva iškeliamą kaip būdingoji, prototipinė. Šios ypatybės drauge su šalutinėmis – šlamenimu ir švelnumu – yra aguonos metaforizacijos pagrindas. Visas žydintis augalas, jo žiedas ir vainiklapiai įsivaizduojami kaip kitas augalas, gyvūnas (žmogus, drugys) arba jo kūno dalis, šviesos šaltinis, ugnis arba degantis objektas, medžiagos arba dirbiniai iš jų, įvairūs skysčių pavidalai, skysčio išsiveržimo vieta, paviršinis žemės sluoksnis.

Dėl asociatyviojo mąstymo bendrajame aguonos vaizdinyje atsiranda opozicinių reikšmių: aguona juokiasi ir rauda, vainiklapiai švelnūs ir aštrūs, žydėjimas trumpas ir besitęsiantis ir pan. Realias ir įsivaizduojamas ypatybes apibendrinus idėjų lygmenyje, aguona tampa grožio, džiaugsmo, meilės, aistros ir skausmo, nerimo, kančios, kovos – gyvenimo plačiaja prasme ženklu.

Rūta Kazlauskaitė

THE MENTAL IMAGE OF A FLOWERING POPPY IN LITHUANIAN POETRY

Summary

Keywords: *mental image, poetry, meaning, metaphor, sign.*

The aim of the present research is to analyse the linguistic expression and discuss the semantic paradigm of the images of the flowering poppy formed in Lithuanian poetry. The fragments of 126 poems have been analysed.

The visual features of a poppy are most emphasized in the poetry. The most emphatic feature of the whole plant is the unstable position of the stem. The main characteristics of petals are vibration, the absence of resistance to the wind and a bright red (scarlet) colour. Poppies that are grown only in the kitchen-gardens and flower beds are of various colours, however, red is presented as the most common colour. The auditory and tactile peculiarities such as rustle and tenderness originated while moving are secondary. All the indicated features form the basis of metaphorisation. A flowering poppy is understood and metaphorically pictured as a plant, human being, artificial radiant; a poppy blossom is understood as a person's or animal's body part, moth, handicraft ware which is lifted, hung, put high or bound, natural radiant, burning body, place of bleeding; petals are described as material (cloth, paper) and products made of it, various shapes of liquid, earth, fire, sunlight. A poppy acquires characteristics of the realia that are identified with it (it is warm, sharp, it wants to travel, etc.), that is why its image of mentality highly expands: oppositional meanings appear (a poppy laughs and weeps, flowering is continuing and short, petals are tender and sharp, etc.).

Physical peculiarities being raised to the level of ideas and evaluations, a poppy gains the meaning of symbol. It becomes the sign of beauty, delight, love, passion and pain, worry, torment, fight, generally, the visualized metaphor of life.

